

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З РОЗУМОВИМИ ВАДАМИ

Олена ЧЕРНЯВСЬКА

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Мета дослідження. Визначити показники фізичного розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) з розумовими вадами й порівняння отриманих результатів з показниками їх однолітків із загальноосвітніх шкіл.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз науково-методичної літератури, морфофункціональне дослідження, математична статистика.

Анотація. Стаття містить аналіз науково - методичної літератури з питань фізичного розвитку дітей, підлітків і учнівської молоді з розумовими вадами. Стаття також містить відомості про результати отримані в процесі проведення антропометрії, вимірювання життєвої ємності легень, кистьової та станової динамометрії, порівняльні дані фізичного розвитку учнівської молоді з розумовими вадами й однолітків, що розвиваються нормально, які навчаються в професійно-технічних навчальних закладах будівельного профілю.

Ключові слова: учнівська молодь з розумовими вадами, аномальні діти, фізичний розвиток, професійно-технічний навчальний заклад.

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність фахівців значною мірою залежить від рівня їх підготовки, набутих умінь і навичок, досвіду практичної роботи. А відтак, отримання освіти для людей з фізичними й розумовими вадами стає однією з найважливіших умов їх успішної соціалізації та інтеграції у суспільство, пристосування до жорстких вимог сучасного ринку праці.

За останні роки відбулися позитивні зміни в законодавстві, професійній орієнтації та реабілітації людей з особливими потребами, створено умови для поліпшення якості їх життя. Суттєві зрушення відбулися й в освітній галузі. Нині в Україні близько 58 тис. дітей, які потребують корекції фізичного та розумового розвитку, навчаються в спеціалізованих освітніх закладах, 65 тис. дітей з інвалідністю – у загальноосвітніх школах, 3,5 тис. здобувають освіту і професію у ПТНЗ.

Аби забезпечити якісну підготовку учнівської молоді з особливими потребами необхідно створити умови для їх навчання, оволодіння професією, працевлаштування. Необхідно приділити увагу і забезпечити високий професійний і особистісний розвиток учнів з фізичними й розумовими вадами, включаючи зміцнення та підтримання стану їх здоров'я [7].

Слід мати на увазі, що до професійно-технічних навчальних закладів поступають юнаки й дівчата з фізичними й розумовими вадами неоднакові за своїм фізичним розвитком і підготовленістю, а програми з фізичного виховання розраховані на їх однолітків, що не мають відхилень у стані здоров'я. Це зобов'язує викладача фізичного виховання ретельно аналізувати склад учнів, індивідуально підходити до кожного, з огляду на специфіку захворювання.

Однією з вимог, які пред'являються викладачам фізичного виховання при організації та проведенні занять із фізичної культури, є урахування фізичного розвитку учнів з особливими потребами.

Розвиток аномальних дітей здійснюється на основі загальних і специфічних закономірностей, пов'язаних із характером наявного у них дефекту. Загальні й специфічні закономірності розвитку аномальної дитини знаходяться в складній взаємодії, що здійснює великий вплив на побудову процесу навчання та виховання цих дітей [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В доступній нам науково-методичній літературі містяться суперечливі відомості про фізичний розвиток дітей з розумовими вадами.

Результати дослідження фізичного розвитку дітей з розумовими вадами проведеного Сермеєвим Б.В. (1971) показали, що діти з розумовими вадами на протязі всього шкільного віку відстають від учнів масових шкіл за параметрами фізичного розвитку [6].

А.Н. Плешаков (1975) при дослідженні фізичного розвитку учнів допоміжних шкіл наводить наступні результати: спрямованість вікових змін фізичного розвитку у дітей з нормальним і

ушкодженим інтелектом збігаються, дані показники у дітей з ушкодженим інтелектом з віком змінюються нерівномірно. Порівняння середніх показників фізичного розвитку учнів допоміжних і масових шкіл показало, що діти з розумовими вадами в усіх досліджуваних вікових групах відстають від своїх однолітків із масових шкіл, а більш суттєві відмінності спостерігаються у середньому віці.

Дослідження Ем З.Б. (1985) також показали, що фізичний розвиток (зріст, вага, округлість грудної клітки) багатьох учнів допоміжної школи відстає від вікової норми.

При дослідженні фізичного розвитку учнів допоміжних шкіл А.С. Самилічев (1984, 1994), виявив велику розмаїтість індивідуальних відхилень, у зв'язку з цим, дослідник указує на необхідність обліку цього чинника в процесі фізичного виховання дітей з розумовими вадами [5].

О.А. Дмитрієв (2002, 2004), оцінюючи фізичний розвиток учнів допоміжних шкіл, виявив, що в показниках довжини й маси тіла, окружності грудної клітки, життєвої ємності легень учні з розумовими вадами відстають від однолітків, що розвиваються нормально, хоча деякі з них можуть мати перевагу середніх даних учнів масової школи [3, 4].

Метою нашого дослідження було визначення показників фізичного розвитку учнів професійно-технічних навчальних закладів з розумовими вадами і однолітків, що розвиваються нормально, з наступним порівнянням отриманих результатів.

Методи дослідження. У дослідженні приймали участь 63 учня професійно-технічних навчальних закладів м. Дніпропетровська 16-18 років, з них 34 учня мають вади розумового розвитку. Було проведено антропометрію основних показників фізичного розвитку (довжина і маса тіла), визначення життєвої ємності легень (спірометрія), визначення статичної сили (кистьова та станова динамометрія).

Результати дослідження та їх обговорення. Отримані результати досліджень підтверджують висновки багатьох вчених про те, що у учнів з розумовими вадами показники фізичного розвитку нижчі від показників їх здорових однолітків (табл. 1).

Таблиця 1

Показники фізичного розвитку на початку навчального року

Показники	Здорові учні (n=29)		Учні з розумовими вадами (n=34)	
	Хлопчики (n=18)	Дівчата (n=11)	Хлопчики (n=18)	Дівчата (n=16)
Довжина тіла, см	174,2 ± 8,3	167,6 ± 7,5	172,1 ± 6,1	161,8 ± 6,2
Маса тіла, кг	58,9 ± 8,9	58,9 ± 9,1	57,2 ± 8,1	53,1 ± 8,5
ЖЄЛ, мл	3768,9 ± 700	3000 ± 762,9	3565 ± 875,8	2809,4 ± 510,6
Кистьова динамометрія, кг	42,7 ± 18,3	27,2 ± 6,3	37,7 ± 16,8	20,7 ± 11,8
Станова динамометрія, кг	11,4 ± 126,1	79,1 ± 16,2	98,9 ± 30,8	72,4 ± 24,7

Аналіз показників фізичного розвитку у відсотковому відношенні свідчить про те, що у дівчат з розумовими вадами довжина тіла в середньому на 3,5% нижча ніж у здорових дівчат. У хлопчиків показники довжини тіла практично не відрізняються, але у хлопчиків з розумовими вадами ця величина також нижча, ніж у здорових однолітків.

Маса тіла у учнів обох обстежуваних груп також не має суттєвих розбіжностей, але можна відзначити значне відставання цього показника у дівчат з розумовими вадами на 9,8%.

Отримані результати величин ЖЄЛ показали, що об'єм легень у хлопчиків першої групи на 5,4% більше, ніж у хлопчиків другої групи. У дівчат відповідно – на 6,4%.

Показники кистьової динамометрії свідчать про перевагу цього показника у хлопчиків і дівчат першої групи, на 11,7% і 23,9% відповідно. Що стосується показників станової динамометрії, то у здорових учнів вони також переважають на 11,2% у хлопчиків і на 8,5%.

Висновки

1. Показники фізичного розвитку учнівської молоді з розумовими вадами нижчі за показники їх здорових однолітків, але порівняльний аналіз не дозволив встановити істотні розбіжності цих показників, за винятком довжини тіла, маси тіла і кистьової динамометрії у дівчат.
2. Порівнюючи показники здорових учнів і учнів з розумовими вадами з нормами показників фізичного розвитку Українських школярів (В.Г. Ареф'єв, 1999; Т.Ю. Круцевич, 1999; Л.П. Сергієнко, 2001) можна зробити висновок, що в більшості ці показники нижчі середнього рівня.

Література

1. Гитеренко Г.Т. Физическое воспитание учащихся в профессионально-техническом училище. – Москва: Высшая школа, 1964. – 92 с.
2. Дмитриев А.А. Организация двигательной активности умственно отсталых детей. – М.: Советский спорт, 1991. – 32 с.
3. Дмитриев А.А. Физическая культура в специальном образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 176 с.
4. Дмитриев А.А. Коррекционно-педагогическая работа по развитию двигательной сферы учащихся с нарушением интеллектуального развития: Учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. – 224 с.
5. Литовш Н.Л. Адаптивная физическая культура. Психолого- педагогическая характеристика детей с нарушениями в развитии: Учебное пособие – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 140 с.
6. Сермеев Б.В. Средства и методы развития движений у школьников. Методические разработки для студентов и преподавателей физической культуры спецшкол. – Горький, 1971. – 66 с.
7. Талан М. Освіта допоможе інтегруватись у соціум //Соціальний захист. – 2005. – №1. – С. 29 – 32.

ОСОБЕННОСТИ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ С УМСТВЕННЫМИ ОТКЛОНЕНИЯМИ

Елена ЧЕРНЯВСКАЯ

Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта

Цель исследования. Определить показатели физического развития учащихся профессионально-технических учебных заведений (ПТУЗ) с умственными отклонениями и сравнение полученных результатов с показателями их сверстников из общеобразовательных школ.

Методы исследования. Теоретический анализ научно-методической литературы, морфо-функциональное исследование, математическая статистика.

Аннотация. В статье проанализирована научно-методическая литература по вопросу физического развития детей, подростков и учащейся молодежи с умственными отклонениями. Статья также содержит сведения о результатах полученных в процессе проведения антропометрии, измерения жизненной емкости легких, кистевой и становой динамометрии, сравнительные данные физического развития учащейся молодежи с умственными отклонениями и нормально развивающихся сверстников, которые учатся в профессионально-технических учебных заведениях строительного профиля.

Ключевые слова: учащаяся молодежь с умственными отклонениями, аномальные дети, физическое развитие, профессионально-техническое учебное заведение.

**FEATURES OF THE STUDENT'S PHYSICAL DEVELOPMENT
WITH THE MENTAL ABNORMALITY
IN THE TECHNICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS**

Olena CHERNYAVSKA

Dnipropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports

The aim of work: to definite the indexes of student's physical development in the technical educational establishments with mental abnormality and compare the obtained results with indexes of students from ordinary schools.

The methods of research: theoretical analysis scientific-methodical literature; morphofunctional research; mathematical statistics.

Abstract. The article analyzes the scientific-methodical literature. The article also contains the information about results anthropometric studies and comparative facts of obtained indexes.

Key words: students with the mental abnormality, anomalous children, physical development, the technical educational establishments.